

Yalnızlık Hissi ve Duygusal Zekâ İlişkisi: İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme

Sema Yılmaz | <https://orcid.org/0000-0001-5076-1500>
semayilmaz@cumhuriyet.edu.tr

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi | <https://ror.org/04f81fm77>
İlahiyat Fakültesi, Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı, Sivas, Türkiye

Öz

Yalnızlık, yalnız olma veya başkalarından kopuk olma öznel hissi; duygusal zekâ ise kişinin duygularının farkında olma, onları kontrol ve ifade etme ile kişilerarası ilişkileri sağduyulu ve empatik bir şekilde ele alma kapasitesi olarak tanımlanabilir. Bu çalışmanın amacı yalnızlık ve duygusal zekâ ilişkisini ilahiyat fakültesi öğrencileri üzerinde teorik ve ampirik olarak incelemektir. Araştırma grubunun yaşlarının taşıdığı risk faktörlerine ek olarak sosyo-ekonomik koşulları, aldıkları dini eğitim ve mesleki alanda yüklenecikleri sorumluluklar açısından sosyal uyum ve bireysel yalnızlık konusunda dezavantajlı oldukları varsayılmaktadır. Bu amaçla nicel araştırma deseninde tasarlanan araştırma Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan çalışma grubu üzerinde yürütülmüştür. Araştırmaya 326 katılımcı gönüllü olarak dahil olmuştur. 18-30 yaş aralığındaki katılımcıların yaş ortalaması 21'dir. 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı Eylül-Ekim aylarında gerçekleştirilen araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği ile toplanmıştır. Anket tekniği ile toplanan veriler SPSS 23.0 istatistik programına aktarılmış ve Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi, Bağımsız Örneklem t-Testi ve Tek Yönlü ANOVA ve Tukey HSD testleri uygulanmıştır. Araştırmanın temel bulgusuna göre ilahiyat fakültesi öğrencilerinin yalnızlık ortalamaları ile duygusal zekâ ortalamaları arasında negatif yönlü, orta düzeyde ($r = -.472$) istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki ($p < 0.01$) bulunmaktadır. Yalnızlık ile duygusal zekâ ilişkisi cinsiyet, yaş, akademik başarı, fakülte, ailesel faktörler gibi sosyo-demografik değişkenlere göre de anlamlı farklılıklar göstermektedir. Bulgular literatür eşliğinde tartışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre duygusal zekâ ilahiyat fakültesi öğrencilerinin yalnızlık ve potansiyel negatif sonuçlarına karşı önleyici ve geliştirilebilir bir faktör olarak düşünülebilir.

Anahtar Kelimeler

Din Psikolojisi, Yalnızlık, Tek Başlılık, Yalıtılmışlık, Duygu, Duygusal Zekâ

Öne Çıkanlar

- Bu çalışmada yalnızlık duygusal zekâ ilişkisi teorik ve ampirik olarak ilahiyat fakültesi öğrencileri üzerinde incelenmiştir.
- İlahiyat fakültesi öğrencileri sosyo-demografik özellikleri, ilahiyatçı kimliğinden beklenen sorumluluklar ve toplumsal önyargı gibi nedenlerle yalnızlığa yatkın bir gruptur.
- Duygusal zekâ yalnızlığı anlama, ifade etme, yönetme ve kişilerarası sağlıklı ilişkiler kurmayı sağlayan önemli bir bilişsel faktördür.
- İlahiyat fakültesi öğrencilerinde duygusal zekâ arttıkça yalnızlık azalmaktadır.
- Yalnızlığa karşı duygusal bağımsızlık kazanmak için duygusal zekâyı destekleyen yaklaşımlara ihtiyaç vardır.

Atıf Bilgisi

Yılmaz, Sema. “Yalnızlık Hissi ve Duygusal Zekâ İlişkisi: İlahiyat Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Bir İnceleme”. *Eskiyeni* 50 (Eylül 2023), 723-746.

<https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1285503>

Geliş Tarihi	19 Nisan 2023
Kabul Tarihi	1 Eylül 2023
Yayın Tarihi	30 Eylül 2023
Hakem Sayısı	Ön İnceleme: İki İç Hakem (Editörler – Yayın Kurulu Üyeleri) İçerik İncelemesi: İki Dış Hakem
Değerlendirme	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Etik	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Turnitin
Etik Bildirim	eskiyenidergi@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Etik Beyan	Bu çalışma daha önce başka bir yerde yayınlanmamış ve yayınlanmayacak olacak özgün bir araştırmadır.
Etik Kurul İzni	Etik onay, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından verilmiş olup 07.07.2021 tarihli ve 55703 numaralıdır.
Finansman	Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr

The Relationship between Loneliness and Emotional Intelligence: A Study on Theology Faculty Students

Sema Yılmaz | <https://orcid.org/0000-0001-5076-1500>
semayilmaz@cumhuriyet.edu.tr

Sivas Cumhuriyet University | <https://ror.org/04f81fm77>
Faculty of Theology, Psychology of Religion, Sivas, Türkiye

Abstract

Loneliness can be defined as the subjective feeling of being alone or disconnected from others; emotional intelligence (EI) can be defined as the capacity to be aware of one's emotions, to control and express them, and to handle interpersonal relationships in a prudent and empathetic manner. This study aims to theoretically and empirically examine the relationship between loneliness and emotional intelligence on theology faculty students. In addition to the risk factors carried by their peers, it is assumed that the research group is disadvantaged in adaptation and loneliness in terms of socio-economic conditions, religious education and professional responsibilities. For this purpose, the research was conducted on the group studying at Sivas Cumhuriyet University Faculty of Theology and Tokat Gaziosmanpaşa University Faculty of Islamic Sciences. 326 participants voluntarily participated in the study. The average age of the participants between the ages of 18-30 was 21. The data of the research carried out in September-October of the 2021-2022 academic year were collected with Personal Information Form, UCLA Loneliness Scale and Schutte Emotional Intelligence Scale. The data collected by the questionnaire technique were transferred to the SPSS 23.0 statistical program and Pearson Moment Multiplication Correlation Analysis, Independent Sample t-Test, One-Way ANOVA and Tukey HSD tests were applied. According to the main finding of the study, there is a negative way, medium level ($r = -.472$) statistically significant relationship ($p < 0.01$) between the loneliness averages and emotional intelligence averages (EI) of the theology faculty students. The relationship between loneliness and emotional intelligence also shows significant differences according to socio-demographic variables such as gender, age, academic achievement, faculty, familial factors. The findings were discussed in the light of the literature. According to the results of the research, emotional intelligence can be considered as a preventive and improvable factor against loneliness and potential negative consequences for theology faculty students.

Keywords

Psychology of Religion, Loneliness, Solitude, Isolation, Emotion, Emotional Intelligence

Highlights

- In this study, the relationship between loneliness and emotional intelligence (EI) was examined theoretically and empirically on Theology Faculty students.
- Theology faculty students are a group prone to loneliness due to their socio-demographic characteristics, the responsibilities expected from their theologian identity, and social prejudice.
- Emotional intelligence (EI) is an essential cognitive factor that enables understanding, expressing, managing loneliness and establishing healthy interpersonal relationships.

- As emotional intelligence (EI) increases in theology faculty students, loneliness decreases.
- Approaches that support emotional intelligence are needed to gain emotional immunity against loneliness.

Citation

Yılmaz, Sema. "The Relationship between Loneliness and Emotional Intelligence: A Study on Theology Faculty Students". *Eskiyeni* 50 (September 2023), 723-746.

<https://doi.org/10.37697/eskiyeni.1285503>

Date of submission	19 April 2023
Date of acceptance	1 September 2023
Date of publication	30 September 2023
Reviewers	Single anonymized - Two Internal (Editorial board members) Double anonymized - Two External
Review reports	Double-blind
Plagiarism checks	Yes - Turnitin
Conflicts of Interest	The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest
Complaints	eskiyenedergi@gmail.com
Grant Support	No funds, grants, or other support was received.
Ethical Statement	This study is an original research that has not been and will not be published elsewhere.
Ethics committee approval	Granted by Sivas Cumhuriyet University, Scientific Research and Publication Ethics Social and Humanities Ethics Committee, dated 07.07.2021 and numbered 55703.
Copyright & License	Author(s) publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CCBY-NC 4.0 . https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

Giriş

*“Duygularımızı akılla nasıl birleştirebiliriz?
Sokaklarımıza nezaketi, toplumsal yaşamımıza şefkati nasıl taşıyabiliriz?”*
Daniel Goleman

Yalnızlık, modern dünyada milyonlarca insanı olumsuz etkileyen karmaşık bir duygudur. Üzüntü, endişe ve umutsuzluk gibi bir dizi olumsuz duyguya yol açabilen bir boşluk ve diğerlerinden kopukluk hissidir. Zaman zaman yalnız hissetmek normal olsa da kronik yalnızlık, ruh ve beden sağlığı için ciddi sonuçlar doğurabilir. İnsanların yalnızlık yaşamamasının birçok nedeni vardır. Bazıları hayatlarında sevdikleri birini kaybetmek ya da ayrılık gibi zor bir dönemden geçiyor olabilir. Diğerleri, sosyal kaygı, utangaçlık veya yeni insanlarla tanışma fırsatlarının olmaması nedeniyle başkalarıyla bağlantı kurmakta zorlanabilir. Bazı durumlarda ise yalnızlık, depresyon gibi bir ruh sağlığı durumunun belirtisi olabilir.

Duygusal zekâ, bireyin bizatihi kendisi ve başkalarının duygularını tanıma, anlama ve yönetme istidadıdır. Bu, duyguları algılamak ve ifade etmek, düşünmeyi kolaylaştırmak için duyguları kullanmak, duygularla anlamak ve akıl yürütmek ve hem kendi duygularını hem de başkalarınınkini düzenlemek anlamına gelir. Temel olarak, duygusal zekâ, bireylerin daha fazla empati, içgörü ve etkililikle sosyal etkileşimleri yönetmelerine izin verir.

Yalnızlık, insanın varoluşu kadar eski ve evrensel bir olgu olmakla beraber bilimsel araştırmalarda farklı disiplinler tarafından birçok farklı faktörle ilişkilendirilmiş ve hoşnut olunan ve olunmayan yanlarıyla ele alınmıştır. Duygusal zekâ ise bireyin gerek kendisinin gerekse de başkalarının yalnızlığına yönelik anlam dünyası oluşturabilmesi, yönetebilmesi ve onunla baş edebilmesi noktasında dikkate değer bir potansiyeli haiz olmasına rağmen oldukça az çalışmada yalnızlık kavramıyla birlikte incelenmiştir.

Ulusal Tez Merkezi'nde yapılan araştırmalarda yalnızlıkla ilgili 516; duygusal zekâ ile ilgili 825 tez hazırlandığı görülebilir.¹ Yalnızlık konusuna odaklanan pek çok araştırma yapılmış olmakla beraber yalnızlıktan etkilenen nüfusun büyük çoğunluğunu teşkil eden üniversite öğrencilerinin yalnızlık problemini inceleyen sınırlı çalışma bulunmaktadır. Yalnızlığı etkileyen bazı etmenlerin incelendiği Bilgen (1989),² Demir (1990),³ ve Duru'nun (1995)⁴ araştırmalarını öncü çalışmalar olarak kabul edebiliriz. Yalnızlığın sigara içme davranışı (Çiftçi, 1997)⁵ ve internet kullanımı gibi problematik durumlarla ilişkisini

¹ Ulusal Tez Merkezi (Erişim 20 Mart 2023)

² Suzan Bilgen, *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ve Bazı Değişkenlerin Uyum Düzeylerine Etkisi* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1989)

³ Ayhan Demir, *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1990).

⁴ Erdiç Duru, *Üniversite Öğrencilerinde Yabancılaşma ve Yalnızlık Düzey İlişkileri* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995)

⁵ Seçil Çiftçi, *Sigara İçen ve İçmeyen Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Uyum Düzeyleri* (Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997)

inceleyen çalışmaların (Dağlı Çetinkaya, 2017; Tayiz, 2018)⁶ yanında az sayıda çalışma yalnızlığın psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu gibi pozitif yordayıcılarına odaklanmıştır (Kılıç, 2014; Kaya, 2014).⁷

Din psikolojisi bilim dalında yalnızlık konusunda çalışılmış iki doktora tezi bulunmaktadır. Kızılgeçit (2011) genel örnekleme yalnızlık, umutsuzluk ve dindarlık ilişkisini incelemiştir.⁸ Yakut'un (2016) öğretmen örnekleminde incelediği doktora çalışması ise yabancılaşma, yalnızlık ve dindarlık ilişkisi üzerinedir.⁹ Çam (2016), yaşlılık dönemini incelediği çalışmasında yalnızlıkla başa çıkmada dini fenomenlerin olumlu rolü olduğu bulgusuna ulaşmıştır.¹⁰ Anuştekin'in (2018) ortaöğretim öğrencilerinde yalnızlık Tanrı algısı ilişkisini incelediği çalışmasında değişkenler arasında negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir.¹¹ Pür'ün (2020) dinî hayat yalnızlık ilişkisini ergenler üzerinde incelediği çalışmasına göre; içinde bulunulan çevre, kültür ve sahip olunan din algısı ergenin hayatında pozitif etkilere sahipse yalnızlığı da hafiflemektedir. Aksi halde din onun yalnızlığına etki etmemekte hatta onu olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.¹² Kızılgeçit vd. (2021) geniş çaplı bir araştırmada Covid-19 ve dini başaçıkma bağlamında yalnızlık, umutsuzluk, hayatın anlamı ve kader algısını incelemiştir.¹³ Ekti ve Kızılgeçit'in (2021) çalışmasında yalnızlığın psiko-sosyal yalnızlık, varoluşsal yalnızlık ve dinî/tasavvufî yalnızlık şeklinde üç faktörlü yapısı tespit edilmiştir.¹⁴ Yalnızlık duygusu ile Allah'a bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi ele aldığı araştırmasında Çağlayan, (2022) Allah'a güvenli bağlanmanın bireylerin yalnızlık hissini azalttığını tespit etmiştir. Dolayısıyla, yakın ilişkilerdeki güvenli bağlanma stili benzer şekilde Allah'a da güvenli bağlanmayı beraberinde getirmektedir.¹⁵ Ayrıca Çalı'nın (2022), yalnızlık hususunda dezavantajlı gruplarda incelediği araştırmasında da dindarlığın yalnızlık duygusunu azalttığı görülmüştür.¹⁶

⁶ Merve Dağlı Çetinkaya, *Üniversite Öğrencilerinde Problemleri İnternet Kullanımının Psikolojik İyi Oluş ve Yalnızlık İlişkisinde Aracı Rolü* (Mersin: Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017); Volkan Tayiz, *Üniversite Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018)

⁷ Şenay Duygu Kılıç, *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014); Salim Kaya, *Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyum Düzeylerinin Yordayıcısı Olarak Yalnızlık ve Gelecek Zaman Algısı* (Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014)

⁸ Muhammed Kızılgeçit, *Yalnızlık Umutsuzluk ve Dindarlık İlişkisi* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011)

⁹ Selahattin Yakut, *Öğretmenlerde Yabancılaşma, Yalnızlık ve Dindarlık İlişkisi: Polatlı Örneği* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016)

¹⁰ Semra Sarı Çam, *Yaşlılık Döneminde Yalnızlıkla Başa Çıkmada Dinin Rolü* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016)

¹¹ Mehmet Nesim Anuştekin, *Ortaöğretim Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Tanrı Algıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018)

¹² İlyas Pür, *Ortaöğretim Öğrencilerinde Dinî Hayat ile Kaygı ve Yalnızlık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Mersin Örneği* (Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020)

¹³ Muhammed Kızılgeçit vd., *Kovid-19 ve Dini Başaçıkma- Yalnızlık, Umutsuzluk, Hayatın Anlamı ve Kader Algısı* (Epub: Atatürk Üniversitesi Yayınevi, 2021).

¹⁴ Fatma Betül Ekti - Muhammed Kızılgeçit, "Yalnızlık Yönelim Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2021), 325-342.

¹⁵ Elif Çağlayan, *Allah'a Güvenli ve Güvensiz Bağlanmanın Yalnızlık Duygusuyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma* (Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022)

¹⁶ Ayla Çalı, *Boşanmış, Dul ve Evlenmemiş Bireylerde Yalnızlık, Umutsuzluk ve Dini Başa Çıkma İlişkisi: Kütahya Örneği* (Kütahya: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022)

Duygusal Zekâ hakkında yapılan çalışmalara baktığımızda Dalkılıç'ın (2019) duygusal zekâ dindarlık ilişkisini öğretmen örnekleminde incelediği çalışmasında dini yönelim, kendini tanıma ile duygusal zekânın pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur.¹⁷ Keleş'in (2019), üniversite öğrencilerinde duygusal zekâ ve dindarlık ilişkisini incelediği araştırmada duygusal zekâ ile dindarlığın; inanç, davranış ve duygu boyutları arasında anlamlı korelasyon varken bilgi boyutunda anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.¹⁸ Gören (2021) tarafından erken çocukluk döneminde bazı ahlaki davranışların kazandırılmasında duygusal zekânın etkisi incelenmiştir.¹⁹ Karakuş (2020), din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretmenlerinin aldıkları eğitimle duygusal zekâ ve mesleki öz-yeterliliklerinin pozitif ilişkisini ortaya koymuştur.²⁰ Yalnızlık ve duygusal zekâ ilişkisine baktığımızda ise alan dışından sınırlı sayıda çalışmaya ulaşılabilmektedir.²¹

İlahiyat fakülteleri, din görevlisi, öğretmen ve din bilimleri alanlarında akademisyen yetiştiren yükseköğretim kurumlarıdır. Araştırmalar öğrencilerin ilahiyat fakültelerini tercih sebebinin iki faktörüne değinmiştir: ilki, dini ilimler alanında kendilerini yetiştirmek, ikincisi, öğretmen olabilmek.²² İlahiyat fakültelerinde verilen eğitim öğrencilerin dinsel eğilimleri, dindarlık biçimleri, mesleki yeterlilikleri ve kognitif, duygusal ve toplumsal açıdan birtakım kişilik özelliklerini de belirlemektedir. Bilge'nin (2020) araştırmasına göre; İlahiyat fakülteleri öğrencileri diğer fakülte öğrencilerine nazaran dinin etkisini daha güçlü hissetmektedirler.²³ Dindarlık ve dindarlığın alt boyutları olan dini inanç, bilgi ve davranış boyutlarında da ilahiyat fakültesi öğrencilerinin diğer fakültele göre istatistiksel olarak en yüksek puana sahip oldukları bulgulanmıştır.²⁴ Çalışkan'ın

¹⁷ Şeyma Dalkılıç, *Duygusal Zekâ ve Dindarlık İlişkisi* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019)

¹⁸ Fatmatüzzehra Keleş, *Duygusal Zekâ ve Dindarlık* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019)

¹⁹ Zehra Gören, *Erken Çocukluk Döneminde Doğruluk, Empati, Merhamet, Adalet ve Sorumluluk Davranışlarının Kazandırılmasında Duygusal Zekânın Etkisi* (Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021)

²⁰ Kübra Karakuş, *DKAB Öğretmenlerinin Aldıkları Din Eğitiminin, Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Mesleki Öz-Yeterliliklerine Etkisi Üzerine Bir Araştırma (İstanbul Anadolu Yakası Örneği)* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020)

²¹ bk. Nuray Mercan vd., "İş Yaşamında Yalnızlık, Duygusal Zekâ ve Psikolojik Sermaye Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Araştırma", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4/5 (Aralık 2015); Eşe Yıldırım, *Örgütlerde Duygusal Zekâ, Yalnızlık ve Kendini Doğrulama Çabası Arasındaki Etkiler: Kendini Doğrulama Çabasının Aracılık Rolü* (Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021); Kübra Güngörmüş, *Hemşirelerin Duygusal Zekâları ile İş Yaşamında Yaşadıkları Yalnızlık Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, 2011).

²² Arife Ünal Süngü, "Öğrencilerin İlahiyat Fakültesini Tercih Nedenleri (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)", *Makû İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/1 (Haziran 2022), 37; Mehmet Korkmaz, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği", *Bilimname* 18/1 (Aralık 2010).

²³ Şadiye Sümeyye Bilge, *Yükseköğretimde Alınan Din Eğitiminin Öğrencilerin Dindarlıklarına Etkisine İlişkin Algıları (Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)*, (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020), 89-91.

²⁴ Adem Şahin, *İlahiyat, Tıp ve Mühendislik Fakültelerinde Okuyan Öğrencilerde Dini Hayatın Boyutları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999), 131-132.

(2017) bulgularında ilahiyat fakültesi öğrencilerinin çoğunluğu dini inanç ve öğretilere bağlı görünmektedirler. Öğrenciler özellikle ibadetlerle ilgili hassasiyetlerini, geleneksel ve modern din yorumlarında belli oranda farklı görüşlere sahip olsalar da çoğunlukla muhafazakâr olduklarını ifade etmişlerdir.²⁵ Mesleki yeterlilik açısından aldıkları eğitimin iletişim becerileri konusunda kendilerini desteklediğini ifade etseler de²⁶ farklı bir araştırma dinin etkisini hissetme yoğunluğuyla yalnızlık yaşantısının doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya göre ilahiyat fakültesini isteyerek tercih eden ve ilahiyatçı kimliklerini sosyal ortamlarda rahatlıkla ifade eden öğrenciler daha fazla yalnızlık yaşamaktadır.²⁷ İlahiyat fakültesi öğrencilerinin sosyalleşme ile ilgili problemlerinin geniş katımlı bir örneklemede incelendiği bir çalışmada öğrenciler, ilahiyatçı olmaktan mutlu, toplumu önemseyen ve toplumla iletişime açık fakat toplumun gözündeki konumlarından memnuniyetsiz görünmektedirler. Öğrenciler, ilahiyatçıların toplumdaki saygınlığını yitirdiklerini ve toplumun da kendilerine karşı önyargılı olduğunu düşünmektedirler. Onlara göre din sosyalleşmenin önünde bir engel değildir fakat toplum dine, dini değerlere, dini söylemlere ve kendilerine yeteri kadar değer vermemektedir. Bu nedenle sosyalleşme konusunda çekinceler yaşayan öğrenciler, arkadaşlık tercihlerinde dini düşünce ve yaşantı bakımından benzer iç dünyaya sahip kişilerle yakınlık kurarlar. Genel manada toplumun alt sosyal sınıfından gelen öğrencilerin sosyal aktivitelere olan temayülünde çekince, tereddüt ve özgüven yetersizliği duygusu yaşadıkları gözlemlenmiştir.²⁸ Bütün bunlar ilahiyat fakültesi öğrencilerinin yaşlıtlarının taşıdığı risk faktörleri dışında yalnızlığa daha fazla yatkın olduğunu düşündürmektedir.

Yalnızlık her yaş dönemindeki insanlar için önem arz etmekle beraber geleceğini şekillendirme aşamasında olan üniversitede öğrenim gören gençler için daha kritik bir sorundur. Araştırmalar Türkiye'nin yalnızlık oranının (%11,3) Avrupa ortalamasının yaklaşık iki katı olduğunu ve bu oranın %9,9'unu oluşturan 16-24 yaş grubunun kimsesiz ve yalnız hissettiğini ortaya koymuştur. Gençlerin yaşlılardan daha fazla yalnızlık yaşadığı ve yalnızlıklarının modern yaşamla ilgili sorunlardan değil genç olmakla ilgili faktörlerden kaynaklandığı tespit edilmiştir.²⁹ İlahiyat fakülteleri özelinde düşündüğümüzde ise yukarıda açıklanan araştırma sonuçlarına dayanarak sosyal uyum, ekonomik koşullar, aldıkları dini eğitim ve mesleki alanda yüklenecekleri sorumluluklar açısından ilahiyat fakültesi öğrencilerinin yalnızlık konusunda daha dezavantajlı bir grup olduğunu söyleyebiliriz.

Literatürde yalnızlık üzerine yapılan araştırmaların daha çok problem tespitine odaklanmış olması, çözüm önerisine dönük faktörlerin değerlendirilmesi konusunda daha

²⁵ Firdevs Çalışkan, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dine Bakışı: Müif Örneği* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 74.

²⁶ Hacı Mustafa Kiriş, *Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri Bağlamında İlahiyat Fakültesi Lisans Programlarının Fonksiyonelliği* (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017), 147.

²⁷ Asım Yapıcı - Zeki Salih Zengin, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyleriyle Psiko-Sosyal Uyumları Arasındaki İlişki", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/2 (Haziran 2003), 120-121.

²⁸ Ayşe Tunç, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Din ve Sosyalleşme* (Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011), 96-98.

²⁹ Türkiye Zeka Vakfı, ed. Zeynep Büyükaşık, "Yapılan Araştırmalara Göre Ülkece Yalnızız!" (Erişim 27 Mart 2023); BBC News Türkçe, "Yalnızlığa Dair Şaşırtıcı Bulgular", Claudia Hammond (Erişim 4 Nisan 2023).

fazla çalışmaya ihtiyaç olduğunu düşündürmektedir. Geliştirilebilir bilişsel bir yetenek olarak duygusal zekâ, yalnızlığın sosyal ve duygusal boyutları ile ilişkisi incelenmesi gereken önemli bir potansiyeldir. Bu araştırma, ilahiyat fakültelerinde öğrenim gören öğrencilerde yalnızlık ve duygusal zekâ ilişkisini sosyo-demografik değişkenler bağlamında incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada öncelikle konunun teorik alt yapısı ele alınmış ve kavramsal çerçevesi incelenmiştir. Yalnızlık hissi ve duygusal zekâ kavramları ile bu ikisi arasındaki ilişkiler açıklanmıştır. Sonrasında alan araştırmasından elde edilen veriler analiz edilmiştir. Sonuç ve tartışma kısmında ise bulgular literatür eşliğinde tartışılmış ve gelecek çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Yalnızlık Hissi

Yalnızlık sözlükte, yalnız olma, yanında kimse bulunmama durumu, kimsesizlik, ıssızlık ve tenhâlık olarak tanımlanmıştır.³⁰ İngilizce karşılıklarından bazıları *solitude*, *loneliness*, *isolation*, *privacy*³¹ olan yalnızlık, bireyin sosyal ilişkilerinde nicelik ya da nitelik olarak etkisi farkedilen, hoşnut olunmayan bir tecrübe şeklinde ifade edilir. Birey diğerleri tarafından anlaşılmadığı ya da reddedildiği durumlarda kendisini yalnız hisseder. Özellikle sosyalleşme ve duygusal yakınlık kurma olanağının daha sınırlı olduğu durumlarda yalnızlıktan muzdarip olunması ihtimali yüksektir.³² Erol'a göre, yalnızlığın süresi rahatsız edici olmasını belirler. Bireyde zaman zaman ortaya çıkan anlık yalnızlık duygusu genellikle kaygı yaratmaz. Yaşanan yer ve iş değişikliği, evliliğin sonlanması gibi büyük değişimler sırasında ortaya çıkan *durumsal yalnızlık* geçiş süresi bittiğinde sona erer. *Kronik yalnızlık* ise bireyin çok daha uzun süre, belki yıllarca ilişkilerinde tatmin duygusunu yaşayamamasıyla kendini gösterir³³ ve ruh sağlığını tehdit eder. Yalom, yalnızlığı klinik açıdan ele alır ve üç tip yalnızlıktan (*yalıtım*, *isolation*) söz eder: *Kişilerarası yalıtım*, kişilerden uzak olmayı ifade eder ve mekânsal uzaklık, yakın ilişkiler kurmak için gerekli olan sosyal beceri ve sağlıklı kişilik yapılarına sahip olmama, içinde yaşanan kültür gibi unsurlarla alakalıdır. *Bireyin kendi içindeki yalıtım*, insanın benliğinin parçalanmasından bahsetmek için kullanılır. İnsan ne zaman duygularını ve arzularını, kendi potansiyelini bastırırsa, kendi yargılarına güvenmezse kendinden kopar. *Varoluşsal yalıtım* ise bireyin kendisi ile dünya arasındaki ayrıma işaret eder. Bu tip yalnızlık diğerleriyle yaşanan en doyurucu ilişki ve tam bir kendilik bilgisi ve bütünlüğüne rağmen insanın kendisi ile başka biri arasında hiç kapanmayacak bir uçurumun varlığına işaret eder.³⁴

Paul Tillich, yalnızlığı negatif ve pozitif kabul edilebilecek iki yönü ile açıklamıştır; Yalnızlık (*loneliness*) negatif yönü ile istenmeyen acı verici bir durumu ifade eder. Yalnızlığın bu yönü kişinin çevresinden ayrılma nedeniyle tek başına kaldığı, başkalarından izole olduğu veya yanlış anlaşıldığını hissettiği durumlarda kendini gösterir. Tek başına

³⁰ Kubbealtı Lugatı, "Yalnızlık" (Erişim 22 Şubat 2023); Güncel Türkçe Sözlük, "Yalnızlık" (Erişim 22 Şubat 2023).

³¹ Tureng, "Yalnızlık" (Erişim 22 Şubat 2023).

³² Muhammed Kızılgeçit, *Din Psikolojisinin 100'ü* (Ankara: OTTO Yayınevi, 2017), 200.

³³ Zehra Erol. *Yalnızlığın Psikolojisi-Duygusal İhmal ve Kronik Yalnızlık* (İstanbul: Timaş Yayınları) 2018.

³⁴ Irvin Yalom, *Varoluşçu Psikoterapi*, çev. Zeliha İyidoğan Babayiğit (İstanbul: Kabalıcı Yayıncılık, 2014) 549-553.

olma (*solitude*) şeklinde deneyimlenen pozitif yönü ise kişinin kendine döndüğü, iç gözlem ve yeni fikirlerin doğmasını besleyen durumlarda ortaya çıkar.³⁵ Bu tarz bir yalnızlık bir bakıma gereklidir ve geliştiricidir. Benzer şekilde Seyit Ahmet Arvasi de insanın sosyal değil ferdileşmek (bireyleşmek) eğiliminde olduğunu, hayatın tekâmül ettikçe ferdin lehine geliştiğini ve fert (birey) olmanın zekâyla mümkün olduğunu söyler.³⁶

Rollo May, modern insanın tek başına olamamaktan kaynaklı yalnızlık korkusuna dikkat çekiyor ve diğeri olmadan var olma hissini kaybeden bireylerin bu korku nedeniyle ilişki bağımlılığı içinde olduklarını ve onlar olmadan dağıldıklarını söylüyor. Ona göre “İnsanların çoğunun hayatlarını idame ettirebilmek için başkalarına temas etmeye mecbur kalan körlerden farkı yoktur.”³⁷ Bu türden bir yalnızlığın ızdırap verici olduğu gibi Yalom’un sözünü ettiği varoluşsal yalıtımı da derinleştirdiği düşünülebilir.

Göka, giderek nüfusu artan dünyada insanların mahremiyetin azalması ve sosyal medyanın insanı daha asosyal değil sosyal yaptığı iddiasına dayanarak günümüzün probleminin yalnız olmaktan öte yalnız hissetmek olduğunu dile getiriyor. Bununla birlikte yalnızlığın beraberinde getirdiği yabancılaşma, can sıkıntısı, umutsuzluk ve mutsuzluk hallerini de modern insanın varoluşsal çaresizlikleri olarak tanımlıyor.³⁸ Nedeni ne olursa olsun, ciddi sonuçlara yol açabileceğinden, yalnızlığı ele almak için adımlar atmak önemlidir. Kronik yalnızlık, artan kalp hastalığı ve depresyon riski dahil olmak üzere pek çok olumsuz sağlık sonucuyla ilişkilidir. Ayrıca karar verme, duyguları düzenleme ve sağlıklı davranışlarda bulunma gibi bilişsel becerileri de olumsuz etkileyebilir.³⁹ Sözkonusu kimliğini ve geleceğini şekillendirme aşamasındayken psiko-sosyal açıdan yakınlığa karşı yalıtılmışlık riski altında bulunan genç bir grup olunca konunun önemi daha da artmaktadır.

1.2. Duygusal Zekâ

Duygusal zekâ (*Emotional Intelligence-EI*), kişinin duygularının farkında olması, duygularıyla başa çıkabilmesi, kendini motive etme, empati kurabilme ve ilişkileri yönetebilme gibi yeteneklerini kapsar. Duygusal zekânın gelişimindeki sorunlar hem kişilerarası ilişkilerde problemler yaşanmasına hem de ruh sağlığıyla ilgili birtakım sıkıntılarla karşılaşılmasına yol açar.⁴⁰

Peter Salovey ve John Mayer tarafından ilk olarak 1990’da kullanılan duygusal zekâ terimi, başarı için gerekli olan bazı duygusal nitelikleri kapsamaktadır. Bunlar kişilerarası ilişkilerde önemli olan empati, duyguları ifade etme ve anlatma, mizacını kontrol edebilme, bağımsızlık, uyum sağlayabilme, beğenilme, kişiler arası sorunları çözebilme, sebat, sevecenlik, nezaket gibi özelliklerdir.⁴¹ Duygusal zekâyla ilgi becerilere sahip olan ki-

³⁵ Karnick Paula, “Yalnızlık Hissi: Teorik Yaklaşımlar”, çev. Selçuk Zengin, Muhammed Kızılgöçer, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 11/3 (Haziran 2011), 222.

³⁶ Seyit Ahmet Arvasi, *Kendini Arayan İnsan* (İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2017), 127.

³⁷ Rollo May, *Kendini Arayan İnsan*, çev. Kerem Işık (İstanbul: Okuyan Us Yayınları, 2014), 34.

³⁸ Erol Göka, *Yalnızlık ve Umut* (İstanbul: Kapı Yayınları, 2020), 6.

³⁹ VOA Türkçe, “Yalnızlık Ruhsal ve Bedensel Hastalık Riskini Artırıyor” (Erişim 7 Ağustos 2023)

⁴⁰ Tuğrul, Ceylan. “Duygusal Zeka”, *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2/1 (Ocak 1999), 12.

⁴¹ Akt. Nükhet İştien, “Çocuk ve Gençlerde Duygusal Zekâ”, *Pozitif Psikoloji Çoklu Zekâ Uygulamaları*, ed. Nevzat Tarhan vd. (İstanbul: Timaş Yayınları, 2012), 130.

şiler, kendi duygularını anlayabilir ve ifade edebilir, başkalarının duygularını tanır, duygularını düzenler ve uyumlu davranışları motive etmek için ruh hallerini ve duyguları kullanabilir. Bu, ruhsal olarak ve ilişkisel olarak sağlıklı olmanın da tanımıdır.⁴² Duygusal zekâ için en çok kabul gören yetenek modeli, (a) kendinde ve başkalarında duygu tanıma, (b) duygunun düşünce ve problem çözmeye entegrasyonu, (c) karmaşık duyguları etkin bir şekilde işleme ve (d) duygu modifikasyonu ve yönetimi ile ilgili bileşik bir kavram olarak tanımlanmaktadır.⁴³

Kavramın tanınmasına en çok katkıda bulunan Goleman'a (1995) göre duygusal zekânın beş temel ilkesi vardır: “Öz bilinç, duyguları yönetebilme, kişisel motivasyon (kendini harekete geçirmek), empati (başkalarının duygularını anlamak) ve sosyal beceriler (ilişkileri yürütebilmek).”⁴⁴ Duygusal zekâ insanın kendini tanımaya ve başkaları ile sağlıklı ilişkiler kurmasına olanak tanır. Duygusal zekânın gelişiminde yaş, cinsiyet, aile ve sosyal çevre kadar maneviyat ve değerler de önemli rol oynar.⁴⁵ Duygular doğru bir şekilde yorumlandığında, düşünce ve davranışla birleştirildiğinde mental sağlık ve iyi oluş, sosyal ilişkilerin gelişmesi, akademik performans ve iş hayatında çatışmaları önleme ve başarıya anlamlı katkıları olduğu bulunmuştur.⁴⁶

1.3. Yalnızlık ve Duygusal Zekâ İlişkisi

Yalnızlık ve duygusal zekâ iki farklı kavram gibi görünse de aralarında bazı örtüşmeler vardır. Her ikisi de kişinin kendi duygularının farkındalığını içerir. Yalnızlık durumunda kişi üzüntü, kopukluk ve izolasyon duygularını tanır ve kabul eder, duygusal zekâ ise bu duyguları düzenleyebilmeyi sağlar. Duygusal zekâ açık iletişim ve duygusal ifadeyi güçlendirerek sosyal destek almayı, başkalarıyla bağlantı kurmayı kolaylaştırmak suretiyle kronik yalnızlık riskini azaltır. Ayrıca gerek duygusal zekânın gerekse de yalnızlığın ruh sağlığı üzerinde önemli etkileri olabilir. Literatürde yakın ilişkilerde ve sosyal alanda yalnızlıktan muzdarip kişilere yönelik müdahaleler için, bilişsel-davranışçı yaklaşımları öneren çalışmalar bulunmaktadır.⁴⁷ Duygusal zekâ, öz farkındalık, empati ve duygusal düzenleme gibi uygulama ve öğrenme becerileri yoluyla yalnızlığın istenmeyen yönleriyle başetmede ele alınabilir.

Yalnızlık, araştırmalarda “düşük benlik saygısı, sosyal ilişkilerde yetersizlik, gerçek olmayan öznel değerlendirmeler, düşük sosyal beceriler, bireysel, psikolojik ve bilişsel faktörler, toplumsal ve çevre faktörleri” ile ilişkilendirilmiştir.⁴⁸ Yaş, cinsiyet, meslek ve

⁴² Peter Salovey - John D. Mayer, “The Intelligence of Emotional Intelligence”, *Intelligence* 17 (1993)

⁴³ Marc A. Brackett - John D. Mayer, “Convergent, Discriminant and Incremental Validity of Competing Measures of Emotional Intelligence”, *Personality and Social Psychology Bulletin* 29 (2003).

⁴⁴ Daniel Goleman, *Duygusal Zekâ* (İstanbul: Varlık Yayınları, 2019)

⁴⁵ Firdevs Maboçoğlu, *Duygusal Zeka ve Duygusal Zekanın Gelişimine Katkıda Bulunan Etkenler* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006)

⁴⁶ Marc A. Brackett vd., “Emotional Intelligence: Implications for Personal, Social, Academic, and Workplace Success”, *Social and Personality Psychology Compass* 5/1 (2011)

⁴⁷ Benedict T. Mcwhirter - John J. Horan, “Construct Validity of Cognitive-behavioral Treatments for Intimate and Social Loneliness”, *Current Psychology* 15/1 (1996).

⁴⁸ Sümeyye Haliloğlu, *Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri, Bağlanma Biçimleri ve İşlevsel Olmayan Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008).

eğitim durumu gibi demografik değişkenler ve zihinsel becerilerin de yalnızlık duygusal zekâ ilişkisinde belirleyici olduğu bulunmuştur.⁴⁹ Duygusal zekâ ve psikolojik sermayenin iş hayatında sosyal çevreden kaynaklı yalnızlaştırma ve tecriti azalttığı tespit edilmiştir.⁵⁰ Duygusal zekâ yalnızlık için belirleyici olduğu gibi yalnızlığı etkileyen faktörlerden bağlanma stilleri de duygusal zekâyı etkilemektedir. Örneğin güvenli bağlanma stiline duygusal zekânın tüm alt faktörleriyle anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.⁵¹ Kronik yalnızlık, depresyon, kaygı ve bilişsel gerileme gibi bir dizi olumsuz sonuçla ilişkilendirilmiştir. Tersine, duygusal zekâ, daha düşük depresyon ve daha düşük kaygı gibi pek çok olumlu zihinsel sağlık sonuçlarıyla ilişkilidir. Araştırmalar duygusal zekâ düzeyi arttıkça algılanan yalnızlık düzeyinin de azaldığını göstermektedir.⁵²

Yalnızlık ile duygusal zekâ arasında örtüşen yanlar olduğu gibi farklı özelliklerin varlığı da ifade edilmelidir: Yalnızlık, sosyal izolasyon, anlamlı bağlantıların eksikliği veya diğer yaşam koşulları nedeniyle ortaya çıkabilecek olumsuz bir duygudur. Duygusal zekâ ise zamanla geliştirilebilen ve iyileştirilebilen olumlu bir özelliktir. Yalnızlıkta kişi kendi izolasyon ve kopukluk duygularına odaklanırken, duygusal zekâ ile kendinin ve başkalarının duygularını anlamaya ve yönetmeye odaklanır. Yalnızlığın, artan depresyon ve kaygı gibi ruh sağlığı durumları üzerinde olumsuz etkileri olabilir. Öte yandan duygusal zekâ, daha düşük depresyon ve kaygı oranları da dahil olmak üzere daha iyi zihinsel sağlık sonuçlarıyla ilişkilidir. Özetle duygusal zekâ-yalnızlık ilişkisini incelemek duyguları yönetme ve daha güçlü ilişkiler kurma yoluyla yalnızlık duygularını azaltma ve ruh sağlığını desteklemede değerli veriler sunabilir. Özellikle de araştırmalarda tespit edilmiş olan birtakım sosyal ve bilişsel nedenlerle yalnızlığa daha yatkın görünen ilahiyat fakültesi öğrencilerinin çalışmaya konu edilmesinin alana önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

İlahiyat fakültesi öğrencilerinde yalnızlık ve duygusal zekâ ilişkisini incelemeyi amaçlayan bu nicel araştırma betimsel ve ilişkisel araştırma modelinde tasarlanmıştır. Bu model ile değişkenler arasındaki ilişkinin varlığı, yönü ve derecesi test edilmiştir.⁵³ Araştırmanın çalışma grubu Sivas Cumhuriyet Üniversitesi (SCÜ) İlahiyat Fakültesi ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi (GOP) İslami İlimler Fakültesinde 2021-2022 yılında lisans düzeyinde öğrenim gören araştırmaya gönüllü olarak katılan 326 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcılar kolayda örnekleme yoluyla iki fakültede de öğrencilerden tesadüfi olarak belirlenmiştir.

⁴⁹ Güngörmüş, *Hemşirelerin Duygusal Zekâları ile İş Yaşamında Yaşadıkları Yalnızlık Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, 41; Hatice Emek, *Zihin Kuramı Becerisi ve Yalnızlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

⁵⁰ Mercan vd., "İş Yaşamında Yalnızlık, Duygusal Zekâ ve Psikolojik Sermaye Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Araştırma", 197.

⁵¹ Erdal Hamarta vd., "Bağlanma Stillерinin Duygusal Zekâyı Yordama Düzeyi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 9/1 (2009).

⁵² Hüdaver Özdemir - Arkun Tatar, "Genç Yetişkinlerde Yalnızlığın Yordayıcıları: Depresyon, Kaygı, Sosyal Destek, Duygusal Zekâ", *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 1/2 (2019), 98.

⁵³ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kuramlar, İlkeler, Teknikler* (Ankara: Nobel Yayınları, 2003).

2.1. Çalışma Grubu

Yaş aralığı 18-30 olan katılımcıların yaş ortalaması 21,38'dir (ss. 2,09). Cinsiyet dağılımı incelendiğinde kız öğrencilerin oranı %56,4 (n=184), erkek öğrencilerin oranı %43,6'dır (n=142). Yaş değişkeni psikososyal gelişim dönemleri de göz önüne alınarak kategorize edilmiştir. Buna göre *kimlik kazanımına karşı kimlik karmaşası* (12-19 yaş) aşamasında olanların oranı %11 (n=36), *yakınlığa karşı yalnızlık* (20-30 yaş) aşamasında olanların oranı %89 (n=290)'dur. Çalışma grubunun akademik başarısını gösteren son bir yıllık not ortalamaları: %22,1 (n=72) başarısız-orta (0-69 puan); %63,8 (n=208) iyi-pekiyi (70-100 puan) olarak kategorize edilmiştir. Katılımcıların %14,1'i (n=46) not ortalamasını belirtmemiştir. Fakülteye göre dağılım SCÜ İlahiyat Fakültesi %61,7 (n=201), GOP İslami İlimler Fakültesi %38,3 (n=125) şeklindedir. Katılımcıların %94,8'i (n=309) medeni durumunu bekâr olarak tanımlamış; %3,4'ü (n=11) evli; %1,8'i (n=6) nişanlı olarak tanımlamıştır. Katılımcıların %32,8'i (n=107) ailesiyle birlikte; %21,2'si (n=69) öğrenci evinde; %46'sı (n=150) yurttta kaldığını belirtmiştir. Ebeveynlerin birliktelik durumunu 304 katılımcı (%93,3) sağ-beraber şeklinde açıklarken; 22 katılımcı (%6,7) hayatta değil-ayrı şeklinde açıklamıştır. Katılımcıların 12,3'ü (n=40) kendisiyle birlikte 1-2 kardeş; %74,8'i (n=244) 3-5 kardeş; %12,9'u (n=42) 6 ve daha fazla kardeşidir.

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış olan *Kişisel Bilgi Formu* ile birlikte *UCLA Yalnızlık Ölçeği* ve *Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği* kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu, katılımcıların cinsiyet, yaş, akademik başarı, kardeş sayısı, ailevi bilgiler, nerede ve kimle yaşadığı gibi *Yalnızlık* ve *Duygusal Zekâ* durumlarını yordaması beklenen sorulardan oluşmaktadır.

UCLA Yalnızlık Ölçeği (1978), Russell vd. tarafından dörtlü likert tipinde geliştirilmiş ve yirmi maddeden oluşmaktadır.⁵⁴ Demir'in (1989) Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı ölçek 20 maddeden oluşmaktadır. Yarı ters yönde kodlanmış olan ölçek maddelerinde katılımcıların sosyal ilişkilerde yaşanan olası durumlarla ilgili duygu veya düşüncelerini derecelmeleri istenmiştir. Bireyin tüm maddelerden aldığı puanların toplamı yalnızlık puanını oluşturmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan ise yalnızlık düzeyinin yüksek olduğunu gösterir.⁵⁵ Ölçeğin geçerlik testleri bireylerin yalnızlıktan yakınma düzeylerini anlamlı (t=6.29; p<0.001) şekilde ayırdığını göstermiştir.⁵⁶ Ölçek geçerliği Beck Depresyon Envanteri ile test edilmiş ve her iki ölçeğin ilişkisinin anlamlı (r=.77; p<0.001) olduğu rapor edilmiştir. Güvenirlik testleri, ölçeğin iç tutarlılık katsayısının yeterli ($\alpha=.96$) düzeyde olduğunu göstermektedir.⁵⁷

⁵⁴ Dan Russell vd., "Developing a Measure of Loneliness", *Journal of Personality Assessment*, 42/3 (University of California, Los Angeles, 1978), 290-294

⁵⁵ Ayhan Demir, "U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği", *Psikoloji Dergisi*, 7/23 (1989), 14-18.

⁵⁶ Russel vd., "Developing a Measure of Loneliness".

⁵⁷ Demir, "U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği", 17.

Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği, Schutte vd. (1998) tarafından geliştirilen⁵⁸ ve Austin vd. tarafından⁵⁹ 41 madde olarak yeniden düzenlenen (2004) ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması Tatar vd. (2011) tarafından yapılmıştır. İç tutarlık katsayısı $\alpha=0,82$ olarak hesaplanan ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasıyla ilgili bulgular Türkçe konuşan örneklerde uygun bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermiştir. 41 maddeden oluşan ve 5'li Likert tipi olarak düzenlenmiş ölçeğin faktör yapısı *İyimsellik/Ruh Halinin Düzenlenmesi, Duyguların Kabulü, Duyguların Değerlendirilmesi* boyutları ile ifade edilmektedir.⁶⁰ 20 maddenin düz, 21 maddenin ters olarak kodlandığı ölçekte alınacak puan toplam *Duygusal Zekâ* puanını oluşturmaktadır.

2.3. İşlem

Çalışmanın verileri Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nin Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği, Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulu'ndan alınmış olan 07.07.2021 tarih ve 55703 sayılı etik kurul izni ile 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılı Eylül-Ekim aylarında araştırmacı tarafından toplanmıştır. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi öğrencilerinin katılımı ve anket tekniği ile elde edilen veriler için *Aydınlatılmış Onam Formu, Kişisel Bilgi Formu, UCLA Yalnızlık Ölçeği* ve *Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği* kullanılmıştır. Yukarıda psikometrik özellikleri sunulmuş olan ölçekler öğrenciler tarafından kişisel bilgilerin gizliliği ve gönüllülük esasına dayalı olarak yaklaşık 15 dakikada cevaplandırılmıştır. Araştırma için 350 anket dağıtılmış ve 346'sı geri dönmüştür. Çeşitli nedenlerle değerlendirmeye alınamayan 18 anketin iptali ve outlier testinde homojenliği bozan uç değerlerin çıkarılması ile 2 anket değerlendirme dışı bırakılmış ve 326 anket analiz işlemine tabi tutulmuştur.

3. Analiz ve Yorum

Veri toplama araçları ile toplanan veriler SPSS 23.0 istatistik paket programı ile $p < 0,01$ ve $p < 0,05$ anlamlılık düzeyleri esas alınarak analiz edilmiştir. Çalışma grubunun yalnızlık ve duygusal zekâ ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını, şayet ilişki varsa gücü ve yönünü açıklamak için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Analizden elde edilen sonuçları açıklamak ve ek bulgular elde etmek için öğrenim görülen fakülte, cinsiyet ve yaş değişkenlerinde gruplar normal dağıldığı ve varyanslar homojen olduğu için *Yalnızlık ve Duygusal Zekâ* farklılıkları Bağımsız Örneklem t-Testi ile analiz edilmiştir. İki den fazla gruplar için ortalamalar arasında anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığını belirlemek için Tek yönlü ANOVA ve çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey HSD ve Post Hoc analizleri yapılmıştır. Analizler ilgili değişkenlerin betimsel istatistikleri de açıklanmıştır. Sonuçlar Tablo 1-6'da sunulmuştur:

⁵⁸ Nicola S. Schutte vd., "Development and Validation of a Measure of Emotional Intelligence", *Personality and Individual Differences* 25 (1998) 167-17.

⁵⁹ Elizabeth J. Austin, "An Investigation of The Relationship Between Trait Emotional Intelligence and Emotional Task Performance", *Personality and Individual Differences* 36 (2004) 1855-1864. www.elsevier.com/locate/paid Erişim 8 Mayıs 2020.

⁶⁰ Arkun Tatar vd., "Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi", *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni* 21/4 (2011) 330, 333. www.psikofarmakoloji.org Erişim 8 Mayıs 2020.

Tablo 1. Yalnızlık-Duygusal Zekâ Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi

Değişkenler	1	2	3	4	5
	1				
Yalnızlık	N 326				
Duygusal Zekâ	r -.472** p .000	1			
İyimserlik-Ruh Halinin Düzenlenmesi	r -.405** p .000	.837**	1		
Duyguların Kullanımı	r -.293** p .000	.610**	.288**	1	
Duyguların Değerlendirilmesi	r -.325** p .000	.767**	.433**	.474**	1

Açıklama: *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$

Korelasyon analizi sonuçlarına göre; İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin *Yalnızlık* düzeyleri ile *Duygusal Zekâ* düzeyleri arasında negatif yönlü, orta düzeyde ($r = -.472$) anlamlı ($p < 0.01$) bir ilişki bulunmuştur. Tablo 1'e göre *Yalnızlık* ile *Duygusal Zekâ* alt faktörleri arasında da ($p < 0.01$) anlamlılık düzeyinde negatif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir ($N=326$). *Yalnızlık* ile *Duygusal Zekâ* alt faktörlerinden *İyimserlik-Ruh Halinin Düzenlenmesi* arasında ($r = -.405$; $p < 0.01$); *Yalnızlık* ile *Duygusal Zekâ* alt boyutlarından *Duyguların Kullanımı* arasında ($r = -.293$; $p < 0.01$); *Duyguların Değerlendirilmesi* arasında ($r = -.325$; $p < 0.01$) negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu anlaşılmaktadır. Demografik değişkenlere göre gruplar arasındaki farkları incelemek için Bağımsız Örneklem t-Testleri uygulanmıştır:

Tablo 2. Yalnızlık ve Duygusal Zekâ Ortalamaları Fakülte, Cinsiyet, Yaş Değişkenlerine göre t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N	Ortalama Puan	Std. Sapma	t	p
Yalnızlık	SCÜ İlahiyat Fakültesi	201	1.897	.486	3.784	.000
	GOP İslami İlimler Fakültesi	125	2.104	.473		
Duygusal Zekâ	SCÜ İlahiyat Fakültesi	201	3.639	.445	-7.140	.000
	GOP İslami İlimler Fakültesi	125	3.271	.462		
Yalnızlık	Kadın	184	1.899	.496	-3.298	.001
	Erkek	142	2.077	.467		
Duygusal Zekâ	Kadın	184	3.639	.465	6.305	.000
	Erkek	142	3.315	.450		
Yalnızlık	(18-19 yaş)	36	2.022	.526	.587	.558
	(20-30 yaş)	290	1.971	.487		
Duygusal Zekâ	(18-19 yaş)	36	3.330	.420	-2.210	.028
	(20-30 yaş)	290	3.519	.489		

Açıklama: *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$

Tablo 2'deki bulgulara göre; *GOP İslami İlimler Fakültesi* öğrencilerinin *Yalnızlık* ortalaması ($\bar{X}=2.104$), *SCÜ İlahiyat Fakültesi* öğrencilerinin *Yalnızlık* ortalamasından ($\bar{X}=1.897$) anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t = 3.784$; $p < 0.01$). *SCÜ İlahiyat Fakültesi* öğrencilerinin *Duygusal Zekâ* ortalaması ($\bar{X}=3.639$) *GOP İslami İlimler Fakültesi* öğrencilerinin *Duygusal Zekâ* ortalamasından ($\bar{X}=3.271$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir ($t = -7.140$; $p < 0.01$). Çalışma grubunun cinsiyet değişkenine göre *Yalnızlık* ($t = -3.298$; $p < 0.01$) ve *Duygusal Zekâ* ($t = 6.305$; $p < 0.01$) puanları da anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Erkeklerin *Yalnızlık* ortalaması ($\bar{X}=2.077$), kadınlara göre ($\bar{X}=1.899$) daha yüksek; kadınların *Duygusal Zekâ* ortalaması ($\bar{X}=3.639$), erkeklere göre ($\bar{X}=3.315$) anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Tablo 2'ye göre, ilahiyat fakültesi öğrencilerinin *Yalnızlık* ortalamaları yaşa göre (*Psikososyal Gelişim Dönemi*) anlamlı olarak farklılaşmamıştır ($t = .587$; $p > 0.05$). *Duygusal Zekâ* puan ortalamalarına gelince 20-30 yaş (*Yakınlığa Karşı Yalnızlık*) grubundaki öğrencilerin *Duygusal Zekâ* ortalaması ($\bar{X}=3.519$), 18-19 yaş (*Kimlik Kazanımına Karşı Kimlik Karmaşası*) öğrencilerin *Duygusal Zekâ* ortalamasından anlamlı bir şekilde ($t = -2.210$; $p < 0.05$) daha yüksektir ($\bar{X}=3.330$).

Tablo 3. Akademik Başarıya Göre Yalnızlık Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2.580	2	1.290	5.492	.005*	1-2
Gruplar içi	75.863	323	.235			
Toplam	78.443	325				

Açıklama: *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin akademik başarısını ölçmek için sorulan son bir yıllık not ortalamasına göre *Yalnızlık* ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla varyans analizi yapılmış ve gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=5.492$; $p < 0.05$). Farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini görmek için Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi yapılmış ve farklılığın akademik başarısı *Başarısız-Orta (0-69)* düzeyde olan öğrencilerle ($\bar{X}= 2.129$) *İyi-Pekiyi (70-100)* düzeyde olan öğrenciler ($\bar{X}=1.914$) arasında gerçekleştiği bulunmuştur. Buna göre akademik başarısı düşük olan öğrencilerin *Yalnızlık* puanları anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 4. Akademik Başarıya Göre Duygusal Zekâ Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	6.333	2	3.166	14.540	.000**	1-2
Gruplar içi	70.332	323	.218			
Toplam	76.664	325				

Açıklama: *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$

Çalışma grubunun akademik başarı düzeylerine göre *Duygusal Zekâ* ortalamaları arasındaki farkı belirlemek amacıyla yapılan varyans analizi sonucuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F=14.540$; $p < 0.01$). Tukey HSD çoklu karşılaştırma testine göre farklılığın *Başarısız-Orta (0-69)* düzeyde olan öğrencilerle ($\bar{X}=3.262$) *İyi-Pekiyi (70-100)* düzeyde olan öğrenciler ($\bar{X}=3.597$) arasında gerçekleştiği bulunmuştur. Buna göre akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin *Duygusal Zekâ* puanları da anlamlı olarak daha yüksektir.

Tablo 5. Kardeş Sayısına Göre Yalnızlık Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2.580	2	1.254	5.333	.005*	1-3
Gruplar içi	75.935	323	.235			2-3
Toplam	78.443	325				

Açıklama: *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$

Tablo 5'te araştırmaya katılan öğrencilerin kardeş sayısına göre *Yalnızlık* ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=5.333$; $p < 0.05$). Tukey HSD çoklu karşılaştırma testi sonucunda farklılığın 1-2 kardeşe sahip öğrencilerin *Yalnızlık* ortalama puanları ($\bar{X}=1.951$); 3-5 kardeşe sahip öğrencilerin *Yalnızlık* puanları ($\bar{X}=1.941$) ile 6 ve daha fazla kardeşe sahip öğrencilerin puanları ($\bar{X}=2.204$) arasında gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre *Yalnızlık* düzeyi en yüksek olan grup 6 ve daha fazla kardeşe sahip gruptur. *Yalnızlık* düzeyi en düşük grup ise kendisiyle birlikte 3 ile 5 kardeş sayısına sahip gruptur.

Tablo 6. Kardeş Sayısına Göre Duygusal Zekâ Tek Yönlü ANOVA Testi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	2.083	2	1.042	4.511	.012*	1-3
Gruplar içi	74.581	323	.231			2-3
Toplam	76.664	325				

Açıklama: *: $p < 0.05$; **: $p < 0.01$

Çalışma grubunun kardeş sayısına göre *Duygusal Zekâ* ortalamaları da anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F=4.511$; $p < 0.05$). Tukey HSD çoklu karşılaştırma testiyle farklılığın 1-2 kardeşe sahip öğrencilerin *Duygusal Zekâ* ortalama puanları ($\bar{X}=3.609$); 6 ve daha fazla kardeşe sahip öğrencilerin *Duygusal Zekâ* puanları ($\bar{X}=3.307$) arasında gerçekleştiği; aynı şekilde kendisi ile birlikte 3-5 kardeşe sahip öğrenciler ile ($\bar{X}=3.513$) 6 ve daha fazla kardeşe sahip öğrencilerin puanları ($\bar{X}=3.307$) arasında gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre çalışma grubunun kardeş sayısı arttıkça *Duygusal Zekâ* düzeyleri anlamlı olarak azalmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Psikolojik bir fenomen olarak yalnızlığın anlaşılmasında duygusal zekânın oynadığı olası rolün incelendiği bu çalışmada yalnızlık-duygusal zekâ ilişkisi ilahiyat fakültesi öğrencileri üzerinde ele alınmıştır. Literatürde duygusal zekânın bireylerin duyguları işleme ve başkalarıyla kurdukları ilişkilerdeki beceri ve yetenekleriyle tasvir edildiği göz önüne alındığında yalnızlık ile negatif olarak ilişkili olacağı varsayılmıştır. Hem yalnızlık hem de duygusal zekâ ile ilişkili faktörlerin daha geniş bir resmini elde etmek için, araştırma grubunun cinsiyet, yaş, fakülte türü, akademik başarı ve ailesel faktörler gibi değişkenler de araştırmaya dahil edilmiştir. Bulgular teorik ve ampirik literatür eşliğinde tartışılmıştır.

Araştırma bulgularına göre; ilahiyat Fakültesi öğrencilerinin *Yalnızlık* ortalamaları ile *Duygusal Zekâ* ortalamaları arasında negatif yönlü ($r = -.472$) anlamlı ($p < 0.01$) bir ilişki vardır. *Yalnızlık* ile *Duygusal Zekâ* alt boyutları *İyimserlik-Ruh Halinin Düzenlenmesi* ($r = -.405$; $p < 0.01$); *Duyguların Kullanımı* ($r = -.293$; $p < 0.01$) ve *Duyguların Değerlendirilmesi* ($r = -.325$; $p < 0.01$) arasında da negatif yönlü anlamlı ilişki tespit edilmiştir. SCÜ İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin *Yalnızlık* puan ortalamasının *GOP İslami İlimler Fakültesi* öğrencilerinin *Yalnızlık* puan ortalamasından anlamlı bir şekilde daha düşük ($t = 3.784$; $p < 0.01$); *Duygusal Zekâ* puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t = -7.140$; $p < 0.01$).

Araştırmamızda yalnızlık duygusal zekâ ilişkisine dair korelasyon analizi sonuçları farklı örneklerde yapılan çalışmaların bulgularını desteklemektedir. Zysberg'in (2012) İsrail'de üniversite öğrencilerinde (%86,5 Yahudi, %4,5 Müslüman, %3 Hristiyan ve %6 diğer) yalnızlık duygusal zekâ ilişkisini incelediği çalışmada yalnızlık ile duygusal zekâ negatif yönde anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur.⁶¹ Özdemir ve Tatar'ın çalışmasında da (2019) genç yetişkinlerde benzer sonuç elde edilmiş ve yalnızlık ile duygusal zekâ arasındaki en güçlü ilişkinin *olumlu ifade edicilik* alt boyutunda ($r = -.051$) olduğu bulunmuştur.⁶² Mercan (2015) duygusal zekâ ve psikolojik sermayedeki artışa bağlı olarak iş yaşamında yalnızlık düzeyinin azaldığını tespit etmiştir.⁶³ Güngörmüş'ün (2011) hemşire örnekleminde yaptığı araştırmada katılımcıların duygusal zekâları arttıkça iş hayatında yalnızlık düzeylerinin azaldığı bulunmuştur.⁶⁴ Araştırmalar yalnızlık arttıkça duygusal zekânın bileşenlerinden, başkalarının duygularını anlama ve sağlıklı ilişkiler kurmayı sağlayan empati becerisinin de azaldığını göstermektedir. İmamoğlu'nun (2008) genç yetişkinler üzerinde yaptığı araştırmada algılanan yalnızlık düzeyi arttıkça empatinin azaldığı; yoğun yalnızlık algısının, bireyin empati kurmasını, empatik beceriler geliştirip, sergilemesini olumsuz etkilediği bulunmuştur.⁶⁵

⁶¹ Leehu Zysberg, "Loneliness and Emotional Intelligence", *The Journal of Psychology* 146/1-2 (2012).

⁶² Hüdanur Özdemir - Arkun Tatar, "Genç Yetişkinlerde Yalnızlığın Yordayıcıları: Depresyon, Kaygı, Sosyal Destek, Duygusal Zeka", *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 1/2 (2019), 98.

⁶³ Mercan vd., "İş Yaşamında Yalnızlık, Duygusal Zekâ ve Psikolojik Sermaye Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Araştırma", 197.

⁶⁴ Güngörmüş, *Hemşirelerin Duygusal Zekâları ile İş Yaşamında Yaşadıkları Yalnızlık Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*, 41.

⁶⁵ Seval İmamoğlu, *Genç Yetişkinlikte Kişilerarası İlişkilerin Cinsiyet, Cinsiyet Roller ve Yalnızlık Algısı Açısından İncelenmesi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008), 239.

Literatürde benzeri bir çalışmaya rastlanmaması fakülte değişkenine göre elde edilen bulguların tartışılmasına izin vermese de *GOP İslami İlimler Fakültesi* öğrencilerinin yalnızlık ortalamasının daha yüksek, duygusal zekâ ortalamasının daha düşük olması fakültenin kampüs içinde kısmen izole bir konumda olması, üniversitenin ve şehrin daha kısıtlı sosyal imkânlarla sahip olması ve öğrencilerin sosyo-ekonomik koşulları ile ilişkili olduğu söylenebilir. Korelasyonla ilgili bulguları genişletmek için araştırma grubuna ait sosyo-demografik değişkenler de ilişkisel olarak analiz edilmiştir:

Araştırma grubunun *Yalnızlık* ortalaması cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Erkeklerin *Yalnızlık* düzeyleri kadınlara göre daha yüksektir ($t = -3.298$). Tunç'un (2011) çalışmasında ilahiyat fakültesi öğrencilerinden oluşan katılımcıların %54,2'sine göre bayan öğrenciler; %45,8'ine göre erkek öğrenciler daha sosyaldir.⁶⁶ Kaya'nın (2014) Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde gerçekleştirdiği çalışmada da yalnızlık cinsiyet ilişkisine dair benzer bulgular elde edilmiştir.⁶⁷ Pamuk ve arkadaşlarının (2015) yalnızlık ve cinsiyet ilişkisi üzerine yaptığı meta-analiz çalışmasına göre erkeklerin istatistiksel olarak önemsiz düzeyde daha fazla yalnız olduğu bulunmuştur.⁶⁸ Kılıç (2014), Tayiz (2018), Ayan ve Çakmak'ın (2020), çalışmalarında üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri cinsiyete göre farklılık göstermemiştir.⁶⁹ Kızılgeçit vd.'nin (2021) pandemi döneminde bireylerin hayatın anlamı, dini başa çıkma ve yalnızlık düzeylerini inceledikleri araştırmada da benzer şekilde katılımcıların yalnızlıkları cinsiyete göre farklılaşmamıştır. Araştırmamızda *Cinsiyet Duygusal Zekâ* ilişkisine bakıldığında da literatürle uyumlu olarak kadınların lehine bir fark bulunmuştur ($t = 6.305$). Deniz vd.'nin araştırmasında erkek öğrencilerin yalnızlık düzeyleri anlamlı olarak daha yüksek; kız öğrencilerin duygu ifade etme, duygusal duyarlılık ve sosyal kontrol düzeyleri daha yüksek bulunmuştur.⁷⁰ Çoğunluğunu kız öğrencilerin oluşturduğu ilahiyat fakültelerinde hem yalnızlık hem de duygusal zekâ ile ilgili bulgular normal popülasyona göre erkek öğrencilerin daha fazla aleyhine görünmektedir.

Yaş değişkeni ilahiyat fakültesi öğrencilerinin *Yalnızlık* ortalamalarında anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır ($t = .587$; $p > 0.05$). Literatürde yalnızlık yaş ilişkisine dair farklı bulgular vardır. Kızılgeçit'in (2011) genel örnekleme ele aldığı çalışmasında yalnızlık ile yaş arasında anlamlı bir korelasyon bulunmazken,⁷¹ Zysberg'in (2012) 20-29 yaş aralığındaki genç yetişkin örnekleminde yalnızlık ile yaş arasında düşük ama pozitif bir ilişki bulunmuştur.⁷² Ayan ve Çakmak'ın (2020) bulgularına göre farklı fakültelerin öğrencilerinden 20 ve altı yaş grubundakilerin 21 ve üstü olanlara göre daha fazla yalnızlık yaşadığı,

⁶⁶ Tunç, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Din ve Sosyalleşme*, 96-98.

⁶⁷ Salim Kaya, *Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyum Düzeylerinin Yordayıcısı Olarak Yalnızlık ve Gelecek Zaman Algısı*, 38.

⁶⁸ Mustafa Pamuk vd., "Türkiye'de Yalnızlık Üzerine Yapılan Tezlerin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi: Meta Analitik Bir Çalışma", *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi* 11/4 (2015), 1393.

⁶⁹ Kılıç, *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının*; Tayiz, *Üniversite Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*; Oğuzhan Avan - Soner Çakmak, "Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık, Tek Başlılık ve Benlik Saygısı İlişkisi", *Anadolu Türk Eğitim Dergisi* 2/1 (2020), 19.

⁷⁰ M. Engin Deniz vd., "An Investigation of Social Skills and Loneliness Levels of University Students with Respect to Their Attachment Styles In A Sample of Turkish Students", *Social Behavior and Personality* 33/1, (2005), 30.

⁷¹ Kızılgeçit, *Yalnızlık Umutsuzluk ve Dindarlık İlişkisi*, 134.

⁷² Zysberg, "Loneliness and Emotional Intelligence", 45.

yaş arttıkça yalnızlık düzeyinin azaldığı fakat sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.⁷³ İlahiyat fakültesi öğrencilerinin yalnızlık düzeylerini yordaması bakımından *Duygusal Zekâ* puanlarına bakıldığında 20-30 yaş grubunun ortalamaları 18-19 yaş grubunun ortalamasından istatistiksel olarak daha yüksektir ($t = -2.210$; $p < 0.05$). Araştırma grubunun büyük çoğunluğunun (%89) psikososyal gelişim açısından yakınlığa karşı yalnızlık (20-30 yaş) aşamasında olması gruplar arası farkın ölçülmesini zorlaştırmıştır. *Duygusal Zekâ* açısından 20-30 yaş grubunun önde olması akademik başarıyla ilişkilendirilebilir. Araştırma grubunun %63,8'inin başarı ortalaması iyi-pekiyi (70-100 puan) aralığındadır.

Araştırma bulgularına göre akademik başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin *Yalnızlık* puanları anlamlı olarak daha yüksektir ($F = 5.492$; $p < 0.05$). Demir'in (1990) araştırmasında da akademik yönden başarısız olan üniversite öğrencilerinin daha fazla yalnızlık yaşadığı bulunmuştur.⁷⁴ Araştırmamızda öğrencilerin akademik başarıları arttıkça *Duygusal Zekâ* puanları da anlamlı olarak yükselmektedir ($F = 14.540$; $p < 0.01$). Kavcar'ın (2011) İşletme Bölümü öğrencilerinde yaptığı araştırmada da öğrencilerin akademik başarıları ile duygusal zekâ toplam puanları ile arasında zayıf pozitif yönlü ilişki vardır.⁷⁵ Alvarez vd.'nin (2020) İspanya örneğinde 3210 araştırmayı dahil ettikleri meta analiz çalışması da duygusal zekâ ile akademik başarı arasında orta düzeyde bir ilişki olduğunu göstermektedir.⁷⁶

İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin kardeş sayısına göre *Yalnızlık* puan ortalamaları arasındaki farka göre *Yalnızlık* düzeyi en yüksek olan grup 6 ve daha fazla kardeşe sahip gruptur. *Yalnızlık* düzeyi en düşük grup ise kendisiyle birlikte 3 ile 5 kardeş sayısına sahip gruptur ($F = 5.333$; $p < 0.05$). Demir'in (1990) çalışmasında kardeş sayısının üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyini etkilemediği fakat kardeşlerle olan ilişkilerden memnuniyet düzeyinin yalnızlık tecrübesinde belirleyici olduğu bulunmuştur.⁷⁷ Deniz vd.'nin (2005) bulgularına göre güvenli bağlanma stiline sahip öğrenciler daha az yalnızlık yaşamaktadır.⁷⁸ Çalışmamızda katılımcıların kardeş sayısı arttıkça *Duygusal Zekâ* düzeyleri de anlamlı olarak azalmaktadır ($F = 4.511$; $p < 0.05$). Araştırmalar hayatın ilk yıllarında anneyle kurulan daha sonra diğer bireylerle genişleyen ilişkilerin niteliğinin duygusal zekâyı etkilediğini göstermektedir. Hamarta vd.'nin (2009) çalışmasında güvenli bağlanma stili ile duygusal zekâ ve kişilerarası beceriler alt boyutu arasında pozitif korelasyon bulunmuştur.⁷⁹ Araştırma bulgularımıza göre yalnızlık ve duygusal zekâ üzerinde ailesel faktörlerin literatürdeki sonuçlara benzer şekilde önemli etkiye sahip olduğu görülmektedir.

⁷³ Avan - Çakmak, "Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık, Tek Başlılık ve Benlik Saygısı İlişkisi", 19, 27.

⁷⁴ Demir, *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*.

⁷⁵ Barış Kavcar, *Duygusal Zeka ile Akademik Başarı ve Bazı Demografik Değişkenlerin İlişkileri: Bir Devlet Üniversitesi Örneği* (Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011), 111-113

⁷⁶ Nicolás Sánchez Álvarez vd., "A Meta-Analysis of the Relationship Between Emotional Intelligence and Academic Performance in Secondary Education: A Multi-Stream Comparison", *Frontiers in Psychology* 11 (2020).

⁷⁷ Demir, *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*.

⁷⁸ Deniz vd., "An Investigation of Social Skills and Loneliness Levels of University Students with Respect to Their Attachment Styles In A Sample of Turkish Students", 25.

⁷⁹ Erdal Hamarta vd., "Bağlanma Stillerinin Duygusal Zekâyı Yordama Düzeyi", 204.

Sonuç olarak araştırma grubunun *Duygusal Zekâ* düzeyi arttıkça *Yalnızlık* düzeyi azalmaktadır. GOP *İslami İlimler Fakültesi* öğrencileri SCÜ *İlahiyat Fakültesi* öğrencilerinden, erkek öğrenciler kız öğrencilerden, akademik başarısı düşük olanlar yüksek olanlardan, kardeş sayısı 6'dan fazla olanlar az olanlardan daha çok yalnızlık yaşamaktadır. Yalnız olan grupların duygusal zekâ düzeyleri de paralel olarak düşük görünmektedir. Araştırma grubunda erkek öğrenciler kız öğrencilere göre, 18-19 yaş grubundakiler 20-30 yaş grubuna göre, akademik başarısı düşük olanlar başarılılara göre, kardeş sayısı çok olanlar az olanlara göre daha düşük *Duygusal Zekâ* ortalamasına sahiptir.

Araştırmanın tasarımı yalnızlık ile duygusal zekâ arasındaki ilişkinin nedenlerini test etmeye izin vermese de yaşlılarının taşıdığı risk faktörlerine ek olarak kendine has koşulları nedeniyle yalnızlığa daha yatkın görünen ilahiyat fakültesi öğrencilerinin yalnızlıkla ilgili bulgularını duygusal zekâ bağlamında yorumlama imkânı sunuyor. Duygusal zekâ, yalnızlıkla ilgili duyguları tanıma, yönetme ve düzenleme, kişilerarası durumlarla başa çıkabilme, yalnız hissetmenin zararlarına karşı bireyi korumada çok önemli bir bilişsel kaynak olabilir. Özellikle üniversite hayatıyla birlikte gelen aileden ayrılma, gelecek kaygısı, uyum problemleri, sağlıklı ilişkiler kurma ve devam ettirmedeki zorluklar genç popülasyonu yalnızlığın getirilerine karşı daha fazla risk altına sokmaktadır. Aldıkları eğitimin ve toplumun kendilerine dini sorumluluklar yüklediği, toplum içerisinde ilahiyatçı kimliğini taşımanın zorluklarıyla karşılaşırken bir yandan kendilerini tanıma ve geleceğe dönük güven ilişkileri kurma kaygısıyla muhafazakâr kimliklerinin çatıştığı bir grup olarak ilahiyat fakültesi öğrencileri için yalnızlığın daha büyük bir sorun olması kaçınılmazdır. Bu çalışmada yalnızlığı desteklediği bilinen faktörlerin yanında güçlü bir koruyucu etken ve başa çıkma aracı olarak duygusal zekânın işlevine değinilmiş ve nicel çalışmayla yalnızlığa yatkın bir grup üzerinde test edilmiştir. Bulguların genellenmesi için daha geniş gruplarda daha detaylı incelemelere ihtiyaç olsa da bu araştırma risk altındaki bir gruba dikkat çekme ve yalnızlığa karşı duygusal bağımsızlık kazanmaları adına gelecekteki müdahalelere duygusal zekâyı dahil etme konusunda önemli veriler sunmaktadır.

Kaynakça | References

- Anuştekin, Mehmet Nesim. *Ortaöğretim Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ile Tanrı Algıları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Arvasi, Seyit Ahmet. *Kendini Arayan İnsan*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları, 2017.
- Austin, Elizabeth J. "An Investigation of The Relationship Between Trait Emotional Intelligence and Emotional Task Performance". *Personality and Individual Differences* 36 (October 2004), 1855–1864. www.elsevier.com/locate/paid Erişim 8 Mayıs 2020.
- Avan, Oğuzhan - Çakmak, Soner. "Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık, Tek Başlılık ve Benlik Saygısı İlişkisi". *Anadolu Türk Eğitim Dergisi* 2/1 (2020), 19-35.
- BBC News Türkçe. "Yalnızlığa Dair Şaşırtıcı Bulgular". Claudia Hammond. Erişim 4 Nisan 2023. <https://www.bbc.com/turkce/vert-fut-45723281>
- Bilge, Şadiye Sümeyye. *Yükseköğretimde Alınan Din Eğitiminin Öğrencilerin Dindarlıklarına Etkisine İlişkin Algıları* (Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği). Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

- Bilgen, Suzan. *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri ve Bazı Değişkenlerin Uyum Düzeylerine Etkisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1989.
- Brackett, Marc A. - Mayer, John D. "Convergent, Discriminant and Incremental Validity of Competing Measures of Emotional Intelligence". *Personality and Social Psychology Bulletin* 29 (2003), 1147-1158. <https://doi.org/10.1177/0146167203254596>
- Brackett, Marc A. vd. "Emotional Intelligence: Implications for Personal, Social, Academic, and Workplace Success". *Social and Personality Psychology Compass* 5/1 (2011), 88-103. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1751-9004.2010.00334.x>
- Çağlayan, Elif. *Allah'a Güvenli ve Güvensiz Bağlanmanın Yalnızlık Duygusuyla İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Çalı, Ayla. *Boşanmış, Dul ve Evlenmemiş Bireylerde Yalnızlık, Umutsuzluk ve Dini Başa Çıkma İlişkisi: Kütahya Örneği*. Kütahya: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Çalışkan, Firdevs. *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dine Bakışı: Müif Örneği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Çiftçi, Seçil. *Sigara İçen ve İçmeyen Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Uyum Düzeyleri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1997.
- Dağlı Çetinkaya, Merve. *Üniversite Öğrencilerinde Problemlerle İnternet Kullanımının Psikolojik İyi Oluş ve Yalnızlık İlişkisinde Aracı Rolü*. Mersin: Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Dalkılıç, Şeyma. *Duygusal Zekâ ve Dindarlık İlişkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Demir, Ayhan. "U.C.L.A. Yalnızlık Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği". *Psikoloji Dergisi* 7/23 (1989), 14-18.
- Demir, Ayhan. *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1990.
- Deniz, M. Engin vd., "An Investigation of Social Skills and Loneliness Levels of University Students with Respect to Their Attachment Styles In A Sample of Turkish Students", *Social Behavior and Personality* 33/1 (2005), 19-32. <https://doi.org/10.2224/sbp.2005.33.1.19>
- Duru, Erdinç. *Üniversite Öğrencilerinde Yabancılaşma ve Yalnızlık Düzey İlişkileri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.
- Ekici, Fatma Betül - Kızılcı, Muhammed. "Yalnızlık Yönelim Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19 (2021), 325-342.
- Emek, Hatice. *Zihin Kuramı Becerisi ve Yalnızlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Goleman, Daniel. *Duygusal Zekâ*. İstanbul: Varlık Yayınları, 31. Baskı, 2019.
- Göka, Erol. *Yalnızlık ve Umut*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2020.
- Gören, Zehra. *Erken Çocukluk Döneminde Doğruluk, Empati, Merhamet, Adalet ve Sorumluluk Davranışlarının Kazandırılmasında Duygusal Zekanın Etkisi*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Güncel Türkçe Sözlük. Erişim 22 Şubat 2023. <https://sozluk.gov.tr>
- Güngörmüş, Kübra. *Hemşirelerin Duygusal Zekâları ile İş Yaşamında Yaşadıkları Yalnızlık Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Haliloğlu, Sümeyye. *Ortaöğretim 9. Sınıf Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri, Bağlanma Biçimleri ve İşlevsel Olmayan Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2008.

- Hamarta, Erdal vd. “Bağlanma Stillerinin Duygusal Zekâyı Yordama Düzeyi”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 9/1 (2009), 195-229.
- İmamoğlu, Seval. *Genç Yetişkinlikte Kişilerarası İlişkilerin Cinsiyet, Cinsiyet Roller ve Yalnızlık Algısı Açısından İncelenmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 2008.
- İşiten, Nükhet. “Çocuk ve Gençlerde Duygusal Zekâ”. *Pozitif Psikoloji Çoklu Zekâ Uygulamaları*. ed. Nevzat Tarhan vd. 130-147. İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- Karakuş, Kübra. *DKAB Öğretmenlerinin Aldıkları Din Eğitiminin, Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Mesleki Özyeterliliklerine Etkisi Üzerine Bir Araştırma (İstanbul Anadolu Yakası Örneği)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kuramlar, İlkeler, Teknikler*. 24. Basım, Ankara: Nobel Yayınları, 2003.
- Kavcar, Barış. *Duygusal Zeka ile Akademik Başarı ve Bazı Demografik Değişkenlerin İlişkileri: Bir Devlet Üniversitesi Örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Kaya, Salim. *Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyum Düzeylerinin Yordayıcısı Olarak Yalnızlık ve Gelecek Zaman Algısı*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Keleş, Fatmatüzzehra. *Duygusal Zekâ ve Dindarlık*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kılıç, Şenay Duygu. *Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2014.
- Kızılgeçit, Muhammed. *Din Psikolojisinin 100’ü*. Ankara: OTTO Yayınevi, 2017.
- Kızılgeçit, Muhammed. *Yalnızlık Umutsuzluk ve Dindarlık İlişkisi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2011.
- Kızılgeçit, Muhammed vd. *Kovid-19 ve Dini Başaçıkma- Yalnızlık, Umutsuzluk, Hayatın Anlamı ve Kader Algısı*. Epub: Atatürk Üniversitesi Yayınevi, 2021.
- Kiriş, Hacı Mustafa. *Diyanet İşleri Başkanlığı Personel Yeterlikleri Bağlamında İlahiyat Fakültesi Lisans Programlarının Fonksiyonelliği*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017.
- Korkmaz, Mehmet. “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği”. *Bilimname* 18/1 (Aralık 2010), 167-204.
- Kubbealtı *Lugatı*. Erişim 22 Şubat 2023. <http://lugatim.com/s/yalnizlik>
- May, Rollo. *Kendini Arayan İnsan*. çev. Kerem Işık. 7. Baskı. İstanbul: Okuyan Us Yayınları, 2014.
- Mcwhirter, Benedict T. - Horan, John J. “Construct Validity of Cognitive-behavioral Treatments for Intimate and Social Loneliness”. *Current Psychology* 15/1 (1996). <https://doi.org/10.1007/BF02686933>
- Mercan, Nuray vd. “İş Yaşamında Yalnızlık, Duygusal Zekâ ve Psikolojik Sermaye Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Araştırma”. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 4/5 (Aralık 2015), 197-211.
- Özdemir, Hüdanur - Tatar, Arkun. “Genç Yetişkinlerde Yalnızlığın Yordayıcıları: Depresyon, Kaygı, Sosyal Destek, Duygusal Zeka”. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology* 1/2 (2019), 93-101. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.19.1.11>
- Pamuk, Mustafa vd. “Türkiye’de Yalnızlık Üzerine Yapılan Tezlerin Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi: Meta Analitik Bir Çalışma”. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi* 11/4 (2015). 1392-1414.
- Paula, Karnick. “Yalnızlık Hissi: Teorik Yaklaşımlar”. çev. Selçuk Zengin - Muhammed Kızılgeçit. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 11/3 (Haziran 2011), 217-229.
- Pür, İlyas. *Ortaöğretim Öğrencilerinde Dinî Hayat ile Kaygı ve Yalnızlık Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma: Mersin Örneği*. Adana: Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

- Russel, Dan vd. "Developing a Measure of Loneliness". *Journal of Personality Assessment* 42/3 (1978), 290-294. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4203_11
- Salovey, Peter - Mayer, John D. "The Intelligence of Emotional Intelligence". *Intelligence* 17 (1993), 433-442. [https://doi.org/10.1016/0160-2896\(93\)90010-3](https://doi.org/10.1016/0160-2896(93)90010-3)
- Sánchez Álvarez, Nicolás vd. "A Meta-Analysis of the Relationship Between Emotional Intelligence and Academic Performance in Secondary Education: A Multi-Stream Comparison". *Frontiers in Psychology* 11 (2020), 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01517>
- Sarı Çam, Semra. *Yaşlılık Döneminde Yalnızlıkla Başa Çıkma Dinin Rolü*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016.
- Schutte, Nicola S. vd., "Development and Validation of a Measure of Emotional Intelligence". *Personality and Individual Differences* 25 (1998), 167-17. [http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00001-4](http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00001-4)
- Şahin, Adem. *İlahiyat, Tıp ve Mühendislik Fakültelerinde Okuyan Öğrencilerde Dini Hayatın Boyutları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1999.
- Tatar, Arkun vd. "Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi". *Klinik Psikofarmakoloji Bulteni* 21/4 (2011). [www.psikofarmakoloji.org Erişim 8 Mayıs 2020](http://www.psikofarmakoloji.org/Erişim%208%20Mayıs%202020).
- Tayız, Volkan. *Üniversite Öğrencilerinin Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Van: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Tuğrul, Ceylan. "Duygusal Zeka". *Klinik Psikiyatri Dergisi* 1 (Ocak 1999), 12-20.
- Tunç, Ayşe. *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Din ve Sosyalleşme*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2011.
- Tureng. Erişim 22 Şubat 2023. <https://tureng.com/tr/turkce-ingilizce/yalnizlik>
- Türkiye Zeka Vakfı. ed. Zeynep Büyükaşık. "Yapılan Araştırmalara Göre Ülkece Yalnızız!". Erişim 27 Mart 2023. <https://www.tzv.org.tr/#/haber/987>
- Ulusal Tez Merkezi, Erişim 20 Mart 2023, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Ünal Süngü, Arife. "Öğrencilerin İlahiyat Fakültesini Tercih Nedenleri (Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)". *Makû İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/1 (Haziran 2022), 37-55.
- VOA Türkçe, "Yalnızlık Ruhsal ve Bedensel Hastalık Riskini Arttırıyor" (Erişim 7 Ağustos 2023)/ <https://www.voaturkce.com/a/yalnizlik-ruhsal-ve-bedensel-hastalik-riskini-arttiriyor/4920356.html>
- Yakut, Selahattin. *Öğretmenlerde Yabancılaşma, Yalnızlık ve Dindarlık İlişkisi: Polatlı Örneği*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2016.
- Yalom, Irvin. *Varoluşçu Psikoterapi*. çev. Zeliha İyidoğan Babayiğit. İstanbul: Kbalcı Yayıncılık, 2014.
- Yapıcı, Asım - Zengin, Zeki Salih. "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Dinin Etkisini Hissetme Düzeyleriyle Psiko-Sosyal Uyumları Arasındaki İlişki". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/2 (Haziran 2003), 65-127.
- Yıldırım, Eşe. *Örgütlerde Duygusal Zekâ, Yalnızlık ve Kendini Doğrulama Çabası Arasındaki Etkiler: Kendini Doğrulama Çabasının Aracılık Rolü*. Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Doktora Tezi, 2021.
- Zehra Erol. *Yalnızlığın Psikolojisi-Duygusal İhmal ve Kronik Yalnızlık*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2018.
- Zysberg, Leehu. "Loneliness and Emotional Intelligence". *The Journal of Psychology* 146/1-2 (2012), 37-46. <https://doi.org/10.1080/00223980.2011.574746>